

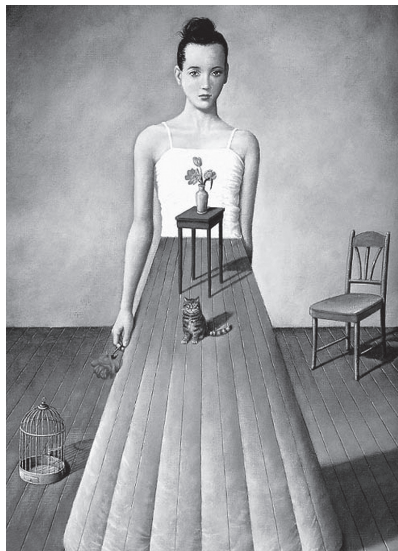
Lecția a paisprezece: CITITORUL DE POEZIE

Am scris titlul acestei lecții și mi-am dat seama că am formulat un titlu de glorie. Pentru că făcători de poezie sunt mulți și nici măcar nimeni nu le poate cere să fie și buni, în mod obligatoriu. Pe când un cititor de poezie e o calitate, e un titlu de noblețe! Bineînțeles, am în vedere un cititor bun de poezie bună. Iar dacă mergem pe opinia, cunoscută deja, că din poeții ratați cresc viitorii cititori adevărați, viitorii consumatori de poezie, putem deduce că unii își testează „vocația poetică” pentru a deveni apoi cititori de poezie. Nu știu cât de bun cititor de poezie e subsemnatul (e un gen pe care îmi place să-l admir, să-l savurez, să-l devorez, să-l disociez, să-l analizez, să-l critic), dar pasiunea mea pentru lectura textelor poetice a început atunci când m-am pomenit cu... mari rezerve față de propriile producții poetice, de la sonete „perfecte” până la lățirea versurilor cât ținea pagina, imaginația și pasiunea...

E bine cunoscută teza conform căreia cititorul parcurge același drum pe care l-a parcurs scriitorul. El re-crează istoria povestită, trăiește gândurile și îndoielile, trăiește pasiunile pe care le trăise autorul. Simplu spus, suferă împreună cu autorul. De aici un sfat pentru scriitori: lăsați-l pe cititor să suferă (oarecum dirijat) de tot ce îi impune suferința naratorului și a personajelor într-o ficțiune epică sau dramatică ori să suporte patimile prin care trece eul liric

într-un poem. Dar fiindcă un cititor bun simte mai mult decât ar vrea scriitorul, nu-l mai obligați să suferă și împreună cu autorul, pentru chinuirea și gătuirea frazei, pentru schingiuirea versului, pentru expresiile agramate, etalate din grabă ori din neștiință. Învățați bine lecțiile elementare de „comunicare poetică”, apoi... lăsați fraza/versul să curgă...

Sărmanul cititor bun, trebuie să spun că adesea el suferă mai mult pentru lucrurile care nu se leagă decât pentru patimile naratorului, ale personajului sau ale eului liric. Cât de mult îl compătimentește el atunci pe autor, într-o suferință neprefăcută! Și asta durează un timp, până când bunul, prea bunul, extrem de bunul cititor răbufnește și... se transformă în critic literar. Deducția pentru acest segment e la

Invitație

suprafață: scriind, gândește-te că o faci pentru un cititor. Care nu vrea să vadă chinurile creației, ci patimile și ideile pe care vrei să le descrii. Ca să fiu explicit: dacă cizmarul îți povestește că a lucrat toată noaptea și că în loc de piele naturală a pus „de nevoie” o pânză permeabilă și așele nu sunt din cele mai bune, pentru că „de altele nu avea(m) la îndemână”... astea nu te încălzesc și nu îl scuză. Tu îți dorești cizme frumoase, trainice, care să țină și în care să nu pătrundă apa.

Or, în poezie, apa e mai nocivă decât, toamna, în cizme. Și mai rău e atunci când poetul trișează cu bună știință, din lene sau din comoditate. Dar urechile poemului prost se văd, oricât le-ar ascunde autorul. Un scriitor de un rafinement deosebit, Anton Pavlovici Cehov, scria: „Poți trișa în dragoste, în politică, în medicină, poți amăgi oamenii, dar în artă nu poți minți”.

Nu pot să nu-mi amintesc aici încă o dată și destăinuirea lui Jorge Luis Borges care spunea că îi place mai mult să citească decât să scrie, pentru că scrie numai ceea ce poate, în schimb poate să citească tot ce-i place! Chiar dacă admitem că e o spusă în glumă, ea merită atenție! Nu neglijați plăcerea lecturii, poate incomparabil mai mare decât cea a scrisului. Deși, bineînțeles, există excepții. Iar versiunea ideală e să poți să scrii... chiar tot ce îți dorești, numai să știi să o faci bine, altfel, las-o baltă și citește, mai bine!

Cititorul adevărat este cel care face poezia împreună cu autorul. Lucrurile se pot explica simplu, prin coparticipare, prin ceea ce Umberto Eco numește *Lector in fabula*, cititorul devenind coautor. Or, nimeni nu citește un text așa cum îl citești tu. Poetul, scriitorul este cel care îți declanșează propriile resurse imagistice, intelectuale, asociative. Putem explica și altfel. Se presupune că muzica (nu vibrația fizică a sunetelor, ci vibrația interioară a sufletului) există în interiorul nostru, iar compozitorul și interpretul nu fac decât să acceseze mecanismul care declanșează motorul ce pune în funcțiune coardele noastre auditive.

Aș putea aduce multe exemple de citire și interpretare relevantă a unor poeme. Îmi vine în minte celebra interpretare a *Pisicilor* lui Baudelaire de către Roman Jakobson și Claude Levi-Strauss, doi titani ai științelor umane. Îmi vine în minte *autocomentariul* lui Edgar Poe la celebrul său poem *Corbul* (comentariu care demonstrează că poezia e artă, e construcție, nu doar revelație). Există câteva relevante comentarii ale lui George Călinescu (dar și ale lui Nicolae Manolescu, Edgar Papu, Ion Negoitescu ș.a.) la poemele eminesciene, toate – lecturi diferite, toate cu drept la existență. Talentul de a citi și a înțelege un poem e un dar aparte, merită să-l cultivați. Aș zice că-i un dar cersesc, cu nimic mai prejos decât cel de poet. Dimpotrivă! A scrie poezii e o bucurie, a înțelege poezia e o fericire.

Iată de ce poezia poate fi interpretată în foarte multe feluri. Poți s-o citești în gând, dar poți s-o citești cu voce tare, ca să te convingi că e altceva. E foarte interesant s-o ascuți recitată (interpretată!) de un actor. E altceva (și uneori mai relevant!) decât atunci când o citește autorul. Pentru că fiecare își pune în mișcare diferite coarde ale percepției și ale sensibilității proprii. E foarte interesant să citești diverse interpretări critice ale poemului.

Dar cel mai interesant e să citești de fiecare dată poemul de parcă l-ai vedea întâia dată, convins(ă) că doar tu îl înțelegi în anumite pasaje așa cum ar trebui. Și vei avea dreptate! Din momentul în care e publicat, poemul îți aparține ție, cititoarei sau cititorului! Poți să te joci cu el cum vrei. Pentru ca satisfacția să fie deplină, e bine să accepți în totalitate regulile jocului pe care ți le propune poemul/poetul. Dacă poemul nu ți-a plăcut, lasă-l în plata Domnului! Dar dacă te-a cucerit, lasă-te cucerit(ă) deplin! Poezia e (și) un joc și, ca în orice joc, dedarea deplină e doar spre binele jucătorului și al jocului.

Poți să-ți închipui chiar o continuare a jocului. Să luăm o situație dintr-o poezie cunoscută:

Între găze, fără frică
Se re-ncep idilele.
Doar o gărgăriță mică,
Blestemându-și zilele,

Necăjită cere sfatul
Unei molii tinere,
Că i-a dispărut bărbatul
În costum de ginere.

Împrejur îi cântă-n șagă
Greierii din flaute.
„Uf, ce lume, soro dragă!”
Unde să-l mai caute?

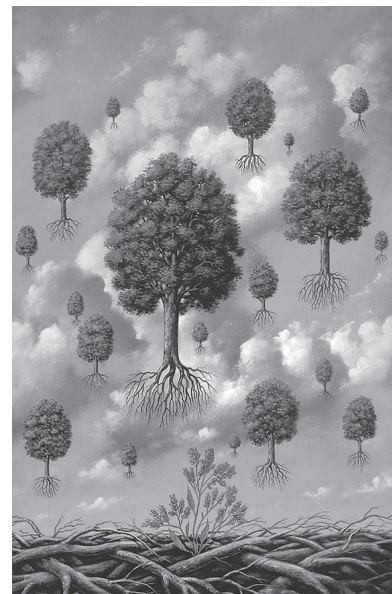
L-a găsit sub trei grăunțe
Mort de inaniție.
Și-acum pleacă să anunțe
Cazul la poliție.

Sarcina: fiecare să scrie, în formula cea mai potrivită temperamentului și spiritului de observație propriu, *mărturie asupra celor întâmplate*. „Anchetatorul” va aduna toate depozițiile și va trage, de-va fi cu putință, concluziile de rigoare asupra „cazului”. Se vor aprecia în mod deosebit mărturiile originale, care vor permite deschiderea unor *piste de cercetare* nebănuite.

Nu e singurul joc posibil și, cu siguranță, nici cel *mai poetic*. Dimpotrivă, el ne deschide (o vor confirma chiar cenacliștii *Clipei*, care s-au jucat pe marginea textului lui Topîrceanu) spre un alt gen literar: proza. Narațiunea pură. Iar dacă am ajuns aici, poate e cazul să *închidem fabrica*. Pentru că fiecare lucru trebuie să aibă un sfârșit. Chiar dacă nu s-a spus totul. Vom vedea ce vom face mai departe.

Poate, ne vom juca deja fiecare pe terenul propriu, în perimetrul foii la îndemână, al monitorului ori al spațiului virtual nelimitat. Dar poate vom repara capital, vom reutiliza fabrica și vom deschide, la anul viitor, o hală cu laboratoare și ateliere de proză? Iar cărțile pe care încă nu ați reușit să le citiți (de poezie, de proză, de critică și teorie literară, de sociologie sau istorie) s-ar putea să vă fie sfetnici mai buni decât orice atelier sau fabrică.

Să ne regăsim-revedem-reuzim în textele și cărțile bune!

Lavandă de mare